

แนวคิดสันติวิธี จากกฎหมายตราสามดวง¹

เรืองวิทย์ อิมปนาท²

ระบบกฎหมายและการศาลของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความทันสมัยตามระบบคุณค่าและค่านิยมของสังคมตะวันตกมาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ระบบกฎหมายและการศาลของไทยเข้าสู่ความเป็นสากลที่นานาอารยประเทศยอมรับได้ การพัฒนาระบบกฎหมายและการศาลที่ผ่านมานับหนึ่งเปรียบเสมือนเป็นการพัฒนาระบบกฎหมายและการศาลให้ดีกว่าสังคมในอดีต แต่ไม่เพียงพอ ภายใต้ระบบกฎหมายและการศาลที่ดีดังเช่นนี้มิได้ช่วยให้ปัญหาความขัดแย้งภายในสังคมไทยลดลงแต่อย่างใด กลับเห็นภาพสังคมไทยมีความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งเราเคยอธิบายได้ด้วยปัญหาของสภาพสังคมที่มีความซับซ้อนขึ้น จึงทำให้มีความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น แต่อีกส่วนหนึ่งคงต้องพิจารณาถึงสาเหตุในระบบกฎหมายของด้วย การพัฒนาในขั้นนี้เป็นเพียงความพยายามแรก ๆ ที่ต้องการชี้ให้เห็นถึงสาเหตุบางประการในระบบกฎหมายเก่าของไทยที่จะช่วยในการระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งในที่นี้ขอเรียกสาระดังกล่าวว่า แนวคิดสันติวิธี

แนวคิดสันติวิธีที่ปรากฏในกฎหมายเก่าของไทยในที่นี้ขอจำกัดขอบเขตของกฎหมายที่จะนำเสนอเฉพาะกฎหมายแบบจารีต (Customary Law) ทั้งนี้เพราะกฎหมายของจารีตนี้จะรับกฎหมายที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีการสร้างขึ้นมาและยอมรับปฏิบัติสืบต่อกันมาของสังคมไทยในอดีต ซึ่งในที่นี้จะขอใช้กฎหมายตราสามดวงเป็นหลักฐานในการศึกษา เพราะเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ก่อนจะมีการจัดทำประมวลกฎหมาย (Codification) แม้บังคับใช้ในรัชกาลที่ 5 (เริ่มจากกฎหมายบังคับคณะอาญา ร.ศ. 127 และต่อมาพัฒนาเป็นประมวลกฎหมายอาญา หรือการรวมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ 2 ใน พ.ศ. 2466) ความแตกต่างของกฎหมายทั้ง 2 ระบบนี้ นอกจากจะมีเนื้อหาแตกต่างให้ถึงความเจริญ (ตามที่คณะของชาวตะวันตก) แล้ว การปฏิรูประบบกฎหมายมาสู่ความทันสมัยนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะและวิธีการของการระงับความขัดแย้งบางประการโดยเฉพาะเกี่ยวกับวิธีการจัดการของรัฐ การเลือกศึกษาเฉพาะกฎหมายแบบจารีตนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการระงับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการที่ “สันติแบบสยามโบราณ” ก่อนที่จะมีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่การใช้กฎหมายสมัยใหม่

¹บทความนี้ปรับปรุงจากงานวิจัยเรื่อง สันติวิธีจากพระราชพงศาวดารและกฎหมาย ของผู้เขียนเสนอต่อสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิยมนามาหมื่นท์ อดีตผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา และคุณวราภรณ์ จิวชัยศักดิ์ หัวหน้าโครงการ ที่ชักนำให้ผู้เขียนสนใจศึกษาเรื่องนี้

²อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โดยธรรมชาติแล้วกฎหมายย่อมเป็นกลไกหนึ่งของความก้ำกึ่งปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี กล่าวคือกฎหมายจะเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่ห้ามหรือบังคับให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติและให้อำนาจผู้ปกครองหรืออำนาจรัฐในการบังคับใช้บทลงโทษ ซึ่งหมายถึงกฎหมายจะเป็นสิ่งที่อธิบาย ควบคุม คุ้มกันทางอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน โดยรัฐเป็นผู้ใช้กฎหมายควบคุมความขัดแย้งทางสังคม ซึ่งนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงอำนาจการใช้อำนาจของผู้ปกครองหรือรัฐในการใช้บทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายเพื่อป้องปรามคนในสังคมมิให้กระทำความผิดแล้ว ในอดีตการใช้กฎหมายแบบจารีตของไทยนั้นยังปรากฏวิธีการควบคุมความขัดแย้งทางสังคมที่อิงแอบอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม อันแสดงให้เห็นถึงวิธีการควบคุมความขัดแย้งที่แตกต่างจากระบบกฎหมายป้อนยันที่รับแนวคิดทางกฎหมายจากตะวันตก

กฎหมายเก่าแก่ของไทยที่ถือว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญของกฎหมายตราสามดวง หรือมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “ประมวลกฎหมายในรัชกาลที่ 1” นี้ เนื้อหากฎหมายส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่เก็บทอดมรดกตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการชำระรวบรวมทำในสมัยรัชกาลที่ 1 รวมทั้งเพิ่มเติมด้วยบทกฎหมายในสมัยธนบุรีและรัชกาลที่ 1 เข้าไว้ในกฎหมายตราสามดวงด้วย กฎหมายตราสามดวงมีบรรดาอยู่ในสมุดไทย

จำนวน 41 เล่ม ซึ่งมีชื่อต่าง ๆ กัน กฎหมายตราสามดวงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2347 ส่วนการยกเลิกหรือการหมดสภาพบังคับใช้ของกฎหมายตราสามดวงนี้มีผู้ตั้งข้อสังเกตไว้หลายท่าน² ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า หากที่จะตัดสินว่ากฎหมายตราสามดวงนั้นถูกยกเลิกทั้งฉบับเมื่อไร การพิจารณาว่ากฎหมายใดยังใช้อยู่ให้พิจารณาจากกรณีที่กฎหมายเรื่องใดถูกกฎหมายใหม่ออกมาบังคับใช้ซ้อนหรือไม่ หากมีกฎหมายใหม่ออกมาใช้ซ้อนในเรื่องนั้นก็ถือว่ากฎหมายเรื่องนั้น ๆ ในกฎหมายตราสามดวงก็จะถูกยกเลิกไปโดยปริยาย ทั้งนี้ตามหลักที่ว่ากฎหมายใหม่ทำให้กฎหมายเก่าถูกยกเลิก ซึ่งสอดคล้องตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 - 8 กฎหมายตราสามดวงได้ถูกยกเลิกไปทีละส่วน และยกเลิกทั้งหมดเมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมายแบบใหม่คือประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกบังคับใช้จนครบถ้วน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายตราสามดวงจะเป็นกฎหมายที่รวบรวมในสมัยรัชกาลที่ 1 แต่เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ชำระรวบรวมมาจากกฎหมายในสมัยอยุธยา ทำให้กฎหมายตราสามดวงเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการหรือการควบคุมความขัดแย้งในสังคมได้เป็นอย่างดี ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอดีตนั้น เมื่อหาในพระธรรมศาสตร์ของกฎหมายตราสามดวงก็บอกถึงเรื่องหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นมูลคดีวิวาทให้เกิดความขึ้นวุ่นเมื่ออยู่ 29 ประการ ได้แก่³

¹ โอนเฮอร์ อธิธิ “พระธรรมศาสตร์ไทย” ใน *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย*, แปลโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์.

กรุงเทพฯ ๑ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536, หน้า 15 - 16.

² ธรรมเกียรติ กันธรี, “ข้อสังเกตในการศึกษากฎหมายตราสามดวงและกรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับกฎหมายตราสามดวง” ใน *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย*, หน้า 235.

³ ภาณุที่ใช้เขียนเกี่ยวกับกฎหมายตราสามดวงที่จะกล่าวถึงต่อไปข้างหน้าสอดคล้องความนี้ผู้เขียนขอติดตามหนังสือ *กฎหมายตราสามดวง*, กรุงเทพฯ ๑ : กรมศิลปากร, 2521.

1. กุณิเชื้อฉิน
2. ถักฉ้อประชิดฉัดเปลี่ยนพระราชทรัพย์
3. แยกปันมรดกมิได้เป็นธรรม
4. ให้ทรัพย์แก่ท่านแล้วกลับคืน
5. เป็นลูกจ้างทำงานแล้วไม่จ่ายค่าจ้าง
6. เป็นรักเองแล้วหนีเอาสะกา
7. ขี้ชวากัน
8. โจร
9. ที่บ้านที่นา
10. ที่ไว้ที่สวนมะพร้าว
11. ทานเงินให้แก่ท่านเชษฐาของหญิง
12. ชอบด้วยดีด้วยคำมสยบประมาณ
13. อธิกรณัมมัย
14. การลงระงับกรรม
15. กระบะหล่อแผ่นดิน
16. อังพระราชนัดดา
17. พระราชทรัพย์อันอริราชระหอง เป็นต้น
18. ขันทองที่
19. กระบะทองคำที่ไว้ให้แปดเสนาบดีด้วยกัน
20. ลูกเรือ
21. ทานทองคำไป เป็นต้น
22. ความฮาเหตุ
23. ขาดข้าตามกระแสน้ำออกสู่ทะเล
24. ผิดทรัพย์ในกำ
25. กระบะทองคำที่ไว้ให้แปดเสนาบดี
26. เจ้าของทองคำ
27. เงินของทองคำไปใช้
28. ปันหมู่
29. เกิดความดีหรือความขึ้นว่าใหม่

จากมูลเหตุต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดเป็นคดีความ 29 ประการดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า พระธรรมศาสดาได้ชี้ประเด็นของเหตุต่าง ๆ ไว้ก่อนข้างครอบคลุมพอควรอย่างไรก็ตาม บทบัญญัติที่จะเป็นตัวบทในการบังคับคดีความข้างนี้ โดยเฉพาะบทบัญญัติที่จะใช้ในการควบคุมการใช้กรรมรุนแรงในสังคมที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงที่สำคัญได้แก่ บทบัญญัติในอรรถนิเวศวิเวค คำอธิบายเบื้องต้น โดยสาระของตัวบทที่ปรากฏในบทบัญญัติต่าง ๆ นั้นมีความน่าสนใจในเรื่องวิธีการที่ทรงไว้ให้คนอื่นจนน่าที่จะควบคุมระดับของความขัดแย้งไม่ให้รุนแรงขึ้น ซึ่งนั่นหนึ่งของการควบคุมมิให้ให้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาได้แก่สิ่งที่เห็นได้ชัดว่า หลักนิติที่ปรากฏอยู่ในสังคมแบบจารีตประเพณี

ประเด็นที่น่าสนใจที่ปรากฏในพระไตรปิฎกการอรรถนิเวศวิเวค คำอธิบายบทบัญญัติที่ตราขึ้นพระธรรมศาสดาว่า “มีพระราชทานไทยคุณ ๆ ประทานพระรับดับทุกขพระราชนัดดา” นั้น มีประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงการควบคุม ป้องปราม ความขัดแย้งมิให้มีความรุนแรงปรากฏอยู่เบื้องหลังกฎหมาย โดยส่วนหนึ่งจะเป็นบทบัญญัติที่กำหนดโทษและปรับไหมแก่ผู้กระทำความผิดแห่งความขัดแย้ง โดยจะมีบทบัญญัติโทษที่แตกต่างกันไปตามฐานะของผู้กระทำความผิด และจะมีประเด็นที่น่าสนใจที่แสดงให้เห็นถึงการควบคุมความขัดแย้งมิให้มีความรุนแรงขึ้นดังที่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงเรื่องการค้า ซึ่งถือเป็นการใช้ความรุนแรงขั้นเริ่มต้นก่อนที่จะมีการวิวาทที่รุนแรงมากขึ้น ถือว่าการละเมิดและมีความผิดด้วยบทบัญญัติที่ว่า “ถ้าเมื่อเขาลำบากจนได้ยื่นไขว้จึงควรให้เขาไปมด้อยแป่ม ความที่ให้อภัยกันได้ตามกฎหมาย” หมายความว่า การค้าที่เกิดขึ้น หากผู้ถูกค้าจับความที่มีผู้มดแล่นได้จึงจะฟ้องร้องได้

¹พระธรรมศาสดา ในเรื่อง กฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2521. หน้า 15 – 17

²พระไตรปิฎกการอรรถนิเวศวิเวค ใน เรื่องเดียวกัน หน้า 419.

³พระไตรปิฎกการอรรถนิเวศวิเวค ใน เรื่องเดียวกัน หน้า 426.

การมีบทบาทหน้าที่ที่ถือว่าการดำเนินการจะเกิดที่สามารถเอาผิดทางกฎหมายและเมื่อก่อนมีนัยสำคัญอย่างมากที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของ ผู้ปกครองในสมัยก่อนที่ต้องการระงับหรือควบคุมความรุนแรงมิให้เกิดขึ้น การระงับหรือควบคุมความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการค้านี้ยังมีบทบาทหน้าที่ที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามควบคุมระดับความขัดแย้งไม่ให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังที่มีบทบาทหน้าที่ประการหนึ่งในลักษณะวิวาทคดีนี้ กล่าวคือว่า “วิวาทหรือคำเถียงกัน ผู้ใดออกไปจากที่เล่นตนรุกเข้าไปยังที่เล่นท่านละสี่กันไว้ ท่านว่าผู้นั้นรุกให้โทษโดยพระราชกฤษฎีกา”⁹ กล่าวคือบทบาทหน้าที่ในมาตรานี้ได้พยายามควบคุมคู่กรณีมิให้รุกเข้าไปในแดน(พื้นที่)ของคู่กรณี ซึ่งอาจนำมาสู่การใช้กำลังหรือความรุนแรงขึ้นได้ ดังนั้นจึงได้มีบทบาทหน้าที่ควบคุมที่จะเอื้อต่อการที่ผู้ปกครองเข้าไปในมณฑลของคู่กรณีที่มีความขัดแย้งหรือใหม่ทดแทน แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของผู้ปกครองในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์เมื่อเกิดความขัดแย้งถึงขั้นตึงเครียด อันอาจก่อให้เกิดความรุนแรงในระดับที่สูงมากซึ่งกว่าการค้า ถ้าหากมีการบุกรุกเข้าไปใกล้คู่กรณี

นอกจากการควบคุมระดับความรุนแรงของความขัดแย้งให้หยุดที่ระดับการค้าดังกล่าวมาแล้ว ยังมีบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายปรับเปลี่ยนเมื่อเกิดการด่าว่า ตำราฯ ขึ้นอีกคือ การมีบทบาทหน้าที่ปรับเปลี่ยนการดำเนินแสดงให้เห็นถึงความพยายามใช้อำนาจของผู้ปกครองหรืออำนาจรัฐที่ไม่ต้องการให้เบียดเบียนการค้ากัน

โดยเฉพาะการกล่าวที่เกี่ยวข้องถึงบรรพบุรุษ ดังที่มีบทบาทหน้าที่ถึงการปรับเปลี่ยนที่ทิวทัศน์ “ถ้าคำยังโคตรคำแย้งแก่ให้โทษทิวทัศน์”¹⁰

อย่างไรก็ตาม หากคู่กรณีที่เกิดความขัดแย้งได้กระทำการวิวาทที่รุนแรงขึ้นกว่าการค้า คือมีการใช้กำลังชกต่อยกัน, หั่นแทงกัน กฎหมายในสมัยโบราณก็ยังมิมีบทบาทหน้าที่ที่จะควบคุมความขัดแย้งมิให้รุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก โดยได้บัญญัติให้ผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ซึ่งอาจจะเป็นญาติพี่น้องของคู่กรณีผู้หนึ่งให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นว่า “ถ้าผู้ใดวิวาท คำ ดี หั่นแทงกัน นอกรั้วก็ทักท้วงญาติพี่น้องร้องว่าให้ คำ ชกตี หั่นแทง ท่าน ๆ ว่าผู้นั้นดูความให้โทษคงพวกที่ชั่วแหละ”¹¹

บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมความรุนแรงนี้ครอบคลุมไม่เฉพาะแต่ผู้ใหญ่เท่านั้น เพราะมีบทบาทหน้าที่ที่กล่าวถึงการควบคุมเด็กไว้ด้วยว่า “ผู้ใดผู้ใหญ่ตักตีกันก็ตะแคง คางหักแขน เท้า มือ หักมือ ทำนุให้โทษผู้นั้นคนบาทพลเอกซึ่งจบมัน ถ้าถึงตายให้โทษโดยคดีตาย”¹²

นอกจากกฎหมายซึ่งอาจเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ความขัดแย้งมีระดับของความรุนแรงมากขึ้นจะถือเป็นความผิดแล้ว การนิ่งเฉยถือเอาเป็นความผิดได้ โดยได้มีบทบาทหน้าที่กล่าวถึงการไม่ห้ามปรามของบุคคลบางฐานะว่า หากมีส่วนร่วมในเหตุการณ์แล้วมิได้ห้ามปรามคู่กรณีอาจถือเป็นความผิด เช่น บุคคลที่เป็นนายเงา ได้มีบทบาทหน้าที่ในมาตราหนึ่งว่า “ท่านตนตีคำ หั่นแทงท่าน นายเงาผู้นั้นด้วยมิได้ห้ามมิให้โทษทั้งนายทั้งท่านเสมอกัน เหตุนี้จึงเขียนให้เกิดความในเมื่องท่าน”¹³

⁹ พระไอยการลักษณะวิวาทคดีคำกัน ใน เรื่องเดียวกัน. หน้า 427.

¹⁰ พระไอยการลักษณะวิวาทคดีคำกัน ใน เรื่องเดียวกัน. หน้า 427.

¹¹ พระไอยการลักษณะวิวาทคดีคำกัน ใน เรื่องเดียวกัน. หน้า 421.

¹² พระไอยการลักษณะวิวาทคดีคำกัน ใน เรื่องเดียวกัน. หน้า 421.

¹³ พระไอยการลักษณะวิวาทคดีคำกัน ใน เรื่องเดียวกัน. หน้า 422.

หรืออีกมโนคติหนึ่งที่จะไปถึงบุคคลที่เป็นพ่อแม่ที่เห็นเด็กวิวาทกันว่า “เด็กต่อคกวิวาทตีกันให้พ่อแม่ห้ามปราม ถ้าพ่อแม่ เด็ก ฝ่ายข้างหนึ่งไปตีบุตรท่านฝ่ายข้างหนึ่งไว้ ให้ไหมผู้ตีนั้นโดยกรรมทัณฑ์วิภูม เหตุว่าคกมีรูปผิดแตรอบ อันคกก็กันมีบาปเอาไว้ ให้ตีเพราะเหตุคกผู้ตีเองนั้น อันท่านอย่าให้มีโทษแก่มัน เหตุเป็นคกด้วยกัน ถ้าคกผู้ตีในเอาไว้ให้ทำวันเสียดำน้ำมันให้มันผู้ผู้น้อย”¹²

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงผู้อยู่ร่วมในเหตุการณ์วิวาทที่จะต้องห้ามคู่กรณีถ้าห้ามและคู่กรณีได้วิวาทตีกันจนถึงตายจะถือเป็นความผิดที่รุนแรงดังบทบัญญัติว่า “ผู้ใดวิวาทตีต่อกัน และผู้ใดอยู่ใกล้รู้เห็นมิได้ห้ามปราม อันตีกันถึงมรณภาพไว้ ให้ไหมผู้มิได้ห้ามปรามนั้นแป่นข้อเดิมมิคระราชอาญา เหตุผู้รู้เห็นแล้วมิเร่งเสีย”¹³ ความที่ถึงหาความผิดที่ไม่ห้ามปรามว่าเป็นข้อละเมิดพระราชอาญา เพราะผู้ชนบทในอดีตนับถือว่ากำลังคนเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเกิดวิวาทและทำให้ไพร่พลตายโดยไม่รู้ร่วมเหตุการณ์แต่ไม่ได้ห้ามปรามจึงถือเป็นความผิดเพราะทำให้สูญเสียกำลังคนของ มูลนิธิหรือขุนนาง อย่างไรก็ตามแม้บทบัญญัติดังกล่าวนี้จะมีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของขุนนางหรือขุนนางแล้วแต่มีข้อควรสังเกตให้เห็นถึงความไม่ต้องการให้เกิดการมีกลุ่มรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคม

การควบคุมความขัดแย้งด้วยวิธีดังกล่าวมาแล้วนั้น มีข้อสังเกตว่าเป็นการใช้วิธีให้บุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์หรือบุคคลใกล้ชิดเป็นผู้คอยควบคุม

ความขัดแย้งมิให้รุนแรงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ยังมีวิธีการที่น่าสนใจในมาตราอื่นที่บัญญัติเงื่อนไขในการกระทำผิด ซึ่งจะช่วยเหลือเป็นเครื่องมือในการหน่วงรั้งหรือควบคุมอารมณ์และจิตใจของคู่กรณีขณะเกิดความขัดแย้ง โดยขณะเกิดความขัดแย้งและเริ่มมีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ สถานที่ ที่คู่กรณีเกิดความขัดแย้งกันอยู่ ทั้งนี้เพราะสังคมไทยในอดีตนั้นจะให้ความสำคัญกับการเคารพสถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น วัด บ้าน เจ้านาย รวมถึงการยอมรับในสิทธิของเจ้าบ้านด้วย ทั้งนี้การให้ความสำคัญกับสถานที่ในบทบัญญัติต่าง ๆ ในกฎหมายตราสามดวงนั้นจะมีเหตุผลหรือความทิดความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป (แต่ในที่นี้ต้องการชี้ให้เห็นว่าการให้ความสำคัญกับสถานที่ดังจะกล่าวถึงต่อไปนั้นจะช่วยควบคุมความรุนแรงมิให้เพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง

สถานที่ที่มีความสำคัญที่ถือว่าเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์มากในสังคมไทยคือพระราชวัง มีบทบัญญัติหลายมาตรานในกฎหมายพิธีราชว่าเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพระราชวังว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ดังบทความขัดแย้งในระดับนา เช่น การถกเถียงกันจนกระทั่งถึงความขัดแย้งที่รุนแรงจนถึงแก่ชีวิต เช่น บทบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับการถกเถียงและคำกันที่ว่า

“อนึ่ง ผู้ใดเบียดกัน ในวัง เสด็จพระราชอาชญาให้ตีด้วยไม้หวาย 50 ที ถ้าคำกันให้ตีด้วยไม้หวาย 100 ที แล้วจึงให้อำมาความเขละนั้นแต่ให้ไหมตามกระบิณเมืองท่าน”¹⁴

หรือในอีกมโนคติหนึ่งที่ว่า

“อนึ่งวิวาทเบียดกันในพระราชวัง ให้จำใส่ข้อไว้ 3 วัน ถ้าคำกันในพระราชวังให้ตีด้วยไม้หวาย 50 ที

¹² พระโยการลักขณวิวาทตีต่อกัน ใน เรื่องเสียวกน. หน้า 421.

¹³ พระโยการลักขณวิวาทตีต่อกัน ใน เรื่องเสียวกน. หน้า 420.

¹⁴ กฎมณเฑียรบาล ใน เรื่องเสียวกน. หน้า 47

เข้าขกติกกันให้ปอกเลนมือข้างผู้ตีนั้นเสีย 5 นิ้ว ถ้าจับ
มีดหรืออาวุธฟันแทงกันมีบาดแผลใช้ให้ปอกเลนมือ
เสียทั้ง 10 นิ้ว แล้วจึงให้วันเนื้อความซึ่งวิวาทนั้น
แต่ให้ใหม่โดยความเมืองท่าน”¹⁵

อย่างไรก็ตามระดับของบทลงโทษก็ยังมีย
ระดับที่แตกต่างกันออกไปอีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ
ของบุคคลที่ก่อความรุนแรงในพระราชวัง ซึ่งจะมี
บทบัญญัติโทษไว้หาเฉพาะสถาน ดังนี้

“อนึ่งถ้านา 10000 อังนา 800 วิวาทขกติกกัน
ในพระราชวังศาลอุทขุน โทษ 4 สถาน ๆ หนึ่งให้
ใหม่ครึ่งเรือน สถานหนึ่งให้ใหม่ครึ่งเรือน สถานหนึ่งให้
ใหม่ครึ่งเรือน สถานหนึ่งให้ใหม่ครึ่งเรือน อนึ่งแต่หัวพัน
ขึ้นไปถึงหัวหมื่นโทษผู้มีบันดากักต้อน 600 อังนา
ถึงนา 200 ถ้าขกติกกันทำอุบาทพหาคเหนือในพระ
ราชวัง ในศาลอุทขุนใช้ให้ลงโทษ 8 สถาน ๆ หนึ่ง
ให้ทวนด้วยหวดหนึ่ง 20 ที่ สถานหนึ่งให้จำคุกเดือน
หนึ่งสถานหนึ่งให้ลดเสียจากบรรดาศาสนา สถานหนึ่ง
ให้ใหม่ครึ่งเรือน สถานหนึ่งให้ใหม่ครึ่งเรือน สถานหนึ่ง
ให้ใหม่ครึ่งเรือน สถานหนึ่งให้ใหม่ครึ่งเรือน 1 สถานหนึ่งให้
ลงโทษรวมนั้น”¹⁶

การให้ความสำคัญกับพระราชวังเช่นนี้
ทำให้กฎเกณฑ์ที่ก่อการวิวาทกันในพระราชวังนอกจาก
จะมีโทษตามบทบัญญัติดังกล่าวมาแล้วแล้วจะต้องทำ
พิธีบวงสรวงบูชาพระราชวังด้วย หากมีการวิวาท
จนถึงถึงตักในพระราชวัง โดยมิระแวงจะเหยียดใน
การกระทำดังนี้

“อนึ่งวิวาทขกติกกันแรงกัน ให้โอ้หิตตักในพระ
ราชวังก็ดี แลหญิงสาวใช้ทาสทาสีก็ดี ตลอดทั้งลูกใน
พระราชวังก็ดี ท่านให้มันหนีวังท่าน ให้ตั้งโรงพิธี 4
ประตู ในศรี 4 สำหรับ บัด 5 ขึ้น 4 อัน ให้ประตูละคู่ให้
วงศัการบพระราชวัง นิมนพระสงฆ์สามเณรพระพุทธร
มณต์ 3 วัน ให้หาซื้ออาหารหมกซึ่งรู้พิธีกรรมมากระทำ
บวงสรวงตามบทนิยม ให้มีระบำรำนเต้นพื้นพาทหมก
กลองตุ้มตลอดตรีประโคมทั้ง 4 ประตู ครั้นเสร็จการพิธี
แล้วจึงให้เอาไก่หนึ่งไปปล่อยเสียนอกเมืองให้มันพา
สะเคียดจัญไรไปอยู่ปวงไว้ให้ขึ้นพระนครท่าน”¹⁷

การไม่ใช้ความรุนแรงในเขตพระราชวังนี้ ไม่ใช้
เฉพาะภายในบ้าน ขุนนาง และไพร่ทาสเท่านั้น ยังมีบท
บัญญัติที่กล่าวถึงการควบคุมความโกรธของพระมหากษัตริย์
ในคดีด้วย ดังที่ว่า “อนึ่งทรงพระโกรธโดยผู้ใด
แลครั้นเรียกพระแสง อย่าให้เจ้าพนักงานอื่น ถัดขึ้นโทษ
ถึงตาย”¹⁸

การลดบทบัญญัติเช่นนี้ในกฎหมายเข็ยบรรล
ก่อนมีนัยยะประการที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะ
ไม่ใช้ความรุนแรงในพระราชวังทั้งที่สามารถจะทำได้
ทั้งวิธีนี้ต้องมาจากความเชื่อในเรื่องของการเคารพใน
สถานที่ซึ่งไม่เฉพาะแต่พระราชวังเท่านั้นในชั้นเรือน
ของข้าบและขุนนางก็มีแนวคิดนี้ด้วยเช่นกัน ดังที่มี
บทบัญญัติมาตราหนึ่งว่า “ผู้ใดขกติกกันที่ถูกเมียตน มัน
แค้นหนีไปขึ้นชนเรือนท่าน แลเมื่อตกลงที่เรือนท่านให้
ผู้ตบตีนั้นหนีเรือนท่าน ให้นิมนพระสงฆ์ 7 รูป สามเณร
จัดน้ำตวงบัตถ์ ๆ เรือนท่าน”¹⁹

¹⁵กฎหมายเข็ยบรรล ใน เรื่องคิ้ววกัน. หน้า 47.

¹⁶กฎหมายเข็ยบรรล ใน เรื่องคิ้ววกัน. หน้า 47.

¹⁷กฎหมายเข็ยบรรล ใน เรื่องคิ้ววกัน. หน้า 60 – 61.

¹⁸กฎหมายเข็ยบรรล ใน เรื่องคิ้ววกัน. หน้า 56.

¹⁹พระไอยการลักษณะวิวาทคดีต่างกันใน เรื่องคิ้ววกัน. หน้า 423.

“มาดราฟทั้ง ๑๖๖๓ ที่นี้ห้องลูกหลานเก่าพันธุ
อันเขาเป็นรามาเลียวกันแสดงมงคลต่างไปอยู่ต่างที่
ค้ำคน ค้างบ้าน ค้างเรือน รั้วกันกันแถมมีผู้ใด
คำกันแพงมัน ๆ ถอนหนีเข้าป้อมบ้านอื่นนั้น แอ
มันผู้ลัดมันตามเขาไปเล็ดพิทแพงถึงในที่ยลคน

“ผดุงคนหนึ่ง ทหารราบถูกรังหลายวิชาดีแล้วเห็น
 ผู้ข้างหนึ่งวิ่งแค้นหนีขึ้นบนเรือนท่าน ฝ่ายข้างหนึ่ง
 ขว้อใจขึ้นไปเสียบเรือนท่านแล้วต้องตีนันทาไซ้ ให้ว่า
 ผู้ตีนันทาออกไปตามทัน ถ้าทรง ๆ ขให้ว่าดีก็ให้ไหมโดย
 ขนลให้ทำสินไหมปันสองส่วน ให้ให้ให้แก่เรือนนั้น
 ส่วนหนึ่ง ให้แก่ พ่อ แม่ พี่น้องผู้ตายนั้นส่วนหนึ่ง ให้
 ไหมปลูกตัวผู้รอดด้วย บังคับกันตายพันชาดก เจ้าเรือน
 จดว่าเอาสินไหมนั้นมิได้เลย สินไหมนั้นให้ให้แก่ พ่อ
 แม่ พี่น้องผู้ตาย”²⁵

²³ พระโอรสการรณภพวิวาทสืบลำกัน ใน เรื่องคือวกัน, หน้า 429.

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กฎหมายแบบ
จารีตของไทยนั้นมีบทบาทหน้าที่ที่แสดงให้ทันถึงการ
พยายามควบคุมป้องกันมิให้ความขัดแย้งรุนแรง
มากขึ้น อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เป็นการ
ควบคุมหรือป้องกันที่ผู้กระทำความผิดระดับความ
รุนแรงของความขัดแย้งออกไปอีก ซึ่งเป็นการแก้ไข
เมื่อเกิดการขัดแย้งขึ้นแล้ว ลักษณะการควบคุมป้อง
ปรามความขัดแย้งเช่นนี้เป็นลักษณะธรรมชาติของ
กฎหมายในกฎหมายจารีตของไทย เช่น กฎหมาย
ตราสามดวงก็ยังมียกขบวนกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษซึ่ง
ใช้เรื่องความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี
ที่มีอยู่ภายในสังคมนั้นมาบัญญัติเป็นกฎหมายที่จะ
ควบคุมมิให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ซึ่งจะ
แตกต่างจากบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
ที่เป็นข้อบังคับเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้วพยายาม
ที่จะควบคุมระดับความรุนแรงของผู้กระทำ

การใช้ความขัดแย้งมาแก้ไขมีมาก่อนใน
สังคมบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายนี้เป็นหลักที่ปรากฏ
ทั่วไปในกฎหมายของทุกประเทศมากบ้างน้อยบ้าง
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศเลือก
ใช้สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้นพัฒนาการ
เปลี่ยนแปลงจากกฎหมายแบบจารีตไปสู่การนำ
ประมวลกฎหมายนั้นมาใช้อีกหนึ่งเป็นการเปลี่ยน-
แปลงที่ถูกผลักดันมาได้แนวคิดเรื่องความทันสมัย
ของชาวตะวันตกพร้อม ๆ กับพัฒนาการของรัฐไทย
ที่รัฐประหารประเทศไทยที่จะให้อำนาจอธิปไตยในการจัดการ
ควบคุมสังคม การเปลี่ยนแปลงในลักษณะเช่นนี้
ทำให้จะเอื้อแนวคิดบางประการที่อาจใช้ในการ
การควบคุมความขัดแย้งทางสังคมมิให้เกิดขึ้น และ
มุ่งสนใจแก้การแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น

แล้ว การนำเอาในด้านทำนองของบทนี้จึงพยายามชี้ให้เห็น
ถึงพื้นฐานความคิด ความเชื่อบางเรื่องที่จะเป็นเครื่องมือ
ในการช่วยมิให้ความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นภายในสังคมไทย
บทบาทหน้าที่ที่จะกล่าวถึงต่อไปข้างหน้าที่จึงแสดงให้เห็นถึง
ภูมิปัญญาแบบจารีตของไทยที่ใช้ป้องกัน มิให้ความขัด
แย้งเกิดขึ้น ในสังคมเกษตรแบบสังคมไทย แนวความคิด
ที่ใช้ในการควบคุมมิให้เกิดความขัดแย้ง ขึ้นในสังคมโดย
เฉพาะที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ คือ บทบัญญัติว่า
ด้วยที่บ้านที่เรือน เรือกสวน กระหนาบทาบ-เกี่ยววังพระ
อวยการเบดเสร็จ ที่จะเป็นการควบคุม มิให้มีการบุกรุกที่
ดินและบ้านเรือน ซึ่งจะเป็นมูลเหตุให้เกิดการทะเลาะ
วิวาทกันขึ้น บทบัญญัติเกี่ยวกับกระหนาบและคาบมีเป็น
การนำเอาความเชื่อความเชื่อว่าหากเกิดการ บุกรุกที่ดิน
หรือบ้านเรือนเกิดขึ้นแล้ว จะทำให้เกิดเป็นสมัยลงซึ่งอาจ
ทำให้คนและสัตว์เลี้ยงที่อยู่ใกล้พื้นที่นั้นป่วยและเจ็บคอ
ได้ บทบัญญัติเรื่องนี้มีหลายมาตรา ดังจะขอยกมาแสดง
ให้เห็นถึงภาพของการใช้บทบัญญัติเรื่องนี้ โดยเรียง
มาตราไปตามที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ดังนี้

มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อที่ปลูกเรือนทำสวนเกี่ยว
คาบเกี่ยวกัน รู้แล้วแต่มิได้ว่ากันกัน มิได้ให้กระอาการกำนั
พันที่รู้ อยู่มาหากว่าซื้อที่บ้านทำสวนปลูกเรือนเกี่ยว
คาบเกี่ยว ถ้าแต่ถูกมือผู้คนข้างมา โค กระบือ ช้างตายน
กามแก่ผู้ตาย ท่านมิให้มิโทษแก่กันเลย เพราะมิได้ว่าแต่
แรก

มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อที่บ้านเรือกสวน ถ้ากระหนาบ
คาบเกี่ยวกัน ฝ่ายข้างหนึ่งรู้ให้รู้ให้รู้ให้รู้ให้รู้ให้รู้
พันนายบ้านเจตริยชาดไปว่ากล่าวมอบเวนที่คน ฝ่าย
ข้างหนึ่งทงงักติสำหว่ามิรับมอบเวนแต่ปักไม้ทนาย
แค้นกันถ้าผู้คนข้างมา โค กระบือ ของท่านตายให้ใช้
ของท่านแล้วให้ปรับไหมโดยพระราชกฤษฎีกา

อนึ่งที่รือกสวนกะหนาบคายเกี่ยว ฝ่ายข้าง
หนึ่งรู้ได้ว่าผู้ไม่มีฟัง ถ้าขึ้นสูตรแปลสั่งว่าจะหนาบ
คายเกี่ยวท่านจริง แลผู้คนข้างม้า โค กระบือ ท่าน
สามวันคายให้ใหม่ครีฑุน ถ้าห้าวันคายให้ใหม่กะวิ
ฑุน ถ้าเจ็ดวันคายให้ใหม่คำกึ่ง ถ้าสามเดือนคายให้ใหม่
ครึ่งตัว ถ้าถึงปีหนึ่งคายให้ทำสามส่วนชกชกชกชก
ส่วน ให้เอนแต่ส่วนหนึ่ง เมื่อจะใหม่มันเอาค่าตัวกล
มาตั้งใหม่ ถ้าถึงสามปีคายแปลให้สมาคด้วยเจ้าคอก
คอกไร้มล

มาตราหนึ่ง ผู้หนึ่งกินกลาง ผู้หนึ่งอยู่ทั้ง
สองข้าง ชื่อชดของชีพม้วย ผู้หนึ่งกินกลาง ผู้หนึ่ง
กินต้นแปลปลาย ชื่อช้อนชนพินาศ ผู้หนึ่งกินกลาง
ผู้หนึ่งอยู่ทั้งสองข้างอยู่ปลาย ชื่อฉัตรไชรุม ผีแฉ
กะหนาบคายแต่ปลายไว้ปลายนา เรือกสวน ชื่อ
พิศเอกหาร มีแต่กินเกี่ยวกัน แปลเชือกกบปลาย
ชื่อ อังกุณนิยค ถ้าคายใน ๓ ๕ วัน ๓ เดือน ปีหนึ่ง
๓ ปี คายท่านว่าให้ใหม่แก่ผู้กระหนาบคายเกี่ยวนั้น
โดยพระราชาคุณฎีกา

มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อที่ปลูกเรือนท้าวไร่ ทำ
สวน คายเกี่ยว แต่ยังมีได้มีอันครายสิ่งใด ให้
นายร้อยผู้เจ้าผู้แก่ไปวนแก่ผู้ทำให้ใหม่เสีย ถ้ามีฟัง
ให้ใหม่แปลข้อเดิมค

อนึ่ง ถ้าผู้ทำนั้นมิรู้ว่าจะเกี่ยว หาผู้เจ้าผู้แก่
จะว่ามีได้ ถ้าผู้คายใช้ผู้ความเกี่ยวนั้นแต่ช่วยเผาผี
เพราะเป็นกรรมของมันเองหาโทษมิได้

มาตราหนึ่ง ผู้ใดซื้อที่ไร่ที่สวน แลคานกัน
ครันเข้าที่หมกคานจริง แลให้ผู้เจ้าผู้แก่นขระวาง
ร้องแขวงทั้งหลายไปว่ากล่าวแก่ไปวนที่อยู่ ที่ไร่

ที่สวนนั้น แลนักคนไว้แล้ว ถ้ามีข้าคน ข้าง ม้า วัว
ควายคาย ๆ วันอื่นอย่าฟังมีโทษเลย

มาตราหนึ่ง ถ้ามั่วปลูกเรือนเอาที่ท่านกสิ เกวร้าง
ท่านกสิ ปลูกเรือนคานเรือนท่านกสิ ผู้คนข้างม้าอ้อมคาย
เข้าบ้านเจ้าเรือนมาฟ้อง พิจารณาเป็นสัจ ให้ใช้ของท่าน
ถ้าใช้ของไปให้ชุด้างเสีย ถ้าไม่มีฟังท่านว่ามันพวกพาส
ให้ทวนด้วยสวดหนึ่ง ๑๐ ที

มาตราหนึ่ง ผู้ใดถมไม้ในสวนที่คนไว้มา ท่านกสิ
ท่านกสิ คายท่านกสิ ทำรั้วปลูกเรือนเกี่ยวคานท่านกสิ
ให้ให้ไพร่เข้าในนาท่าน หลอกด้วยอ้อย หมากพร้า
สรรพผลของท่านเสียกสิ ถ้าพิจารณาแปล สั่งให้ใช้
ของท่านเสียไว้ใหม่ท่านพระราชาคุณฎีกา^{๑๔}

นอกจากนี้ บทบัญญัติเรื่องกระหนาบคายเกี่ยว
ก็มีบัญญัติไว้ในลักษณะที่ไว้ท่านของพระราชา
เบดเสงอีก ๕ มาตรา^{๑๕} โดยสาระของบทบัญญัติจะ
สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ข้อสังเกต
ว่า บทบัญญัติว่าด้วยที่ป่าที่เรือนเรือกสวน กระหนาบ
คายเกี่ยวนี้มีบัญญัติขึ้นจากความคิดความเชื่อในสังคมที่จะ
ป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นโดยเชื่อว่าการทำ
กระหนาบคายเกี่ยวดังกล่าวอาจทำให้เกิดสิ่งร้ายตามมา
ดังนั้นจึงไม่ควรก่อให้เกิดการกระหนาบคายเกี่ยวขึ้น การ
นำความเชื่อเรื่องเสนียดมาใช้เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่
อาจเกิดได้นี้จึงเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะแสดงให้เห็นถึงการ
จัดการควบคุมกันเองของคนในสังคมไทยซึ่งมีก่อน
การบัญญัติกฎหมายขึ้นเป็นอาชญากรรมอาชญากรรม

อย่างไรก็ดี หากเกิดการกระหนาบคายเกี่ยวขึ้น
ในชุมชนหรือสังคม จากบทบัญญัติที่กล่าวมาแล้ว ก็ยัง
แสดงให้เห็นถึงวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาคายขัดแย้งที่

^{๑๔} พระอาชญาการเบดเสง ใน เรื่องเดียวกัน หน้า 392 – 393

^{๑๕} พระอาชญาการเบดเสง ใน เรื่องเดียวกัน หน้า 387 – 388

เกิดขึ้นได้อย่างสันติวิธี โดยใช้นับชนธรรมนิยม
ประเพณีในสังคมเป็นเครื่องมือ มีข้อสังเกตว่าเมื่อ
เกิดการกระทบทาบเกี่ยวขึ้นฝ่ายที่ถูกกระทบ
หรือคาบจะดำเนินการเรียกร้องจากคู่กรณี จะต้องให้
“ผู้เข้าผู้แก่นายระวางก้านพันพันนายบ้าน” ไปเป็นผู้
พิสูจน์ว่ามีผลกระทบหรือคาบจริงหรือไม่ ถ้ามี
การกระทบทาบและคาบจริงก็จะทำการเอาผิดเวรคืน
ปักษ์คนคนไว้ อันหมายถึงการคืนค่าความขัดแย้ง
นี้จะต้องให้ผู้ที่มิพบทาบสำคัญในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ
ตัดสิน ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏในสังคมหรือ
ชุมชนเล็ก ๆ ทั่วไป ซึ่งหากมีการกระทบทาบเกี่ยว
และมี “ผู้เข้าผู้แก่น” ไปห้ามมิให้กระทำกระทบ
ทาบเกี่ยวแล้ว ผู้ทาบเกี่ยวยังไม่ฟังก็จะถือเป็นกา
ละเมิด ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นก็ตาม
แต่หากมี “วิวาทวิวาทงัวม้า ชักคนทอนตอยใช้” ผู้ทาบ
เกี่ยวจะต้องใช้ของและให้โทษ อีกทั้งยังอุทธรณ์
ว่าเป็นคนตามหา หรือทำให้เห็นถึงความสำคัญในการ
นับถืออาวุโสของคนในสังคมไทย ดังบทบัญญัติว่า
“มาครทหนึ่ง ทำไว้ทำนาทำสวนเกี่ยวคาบ
ทอน แลผู้ต้องคาบให้ผู้เข้าผู้แก่นไปว่า แลผู้คาบนั้นมิข
บ มิวนที่ไร่ที่นาสวนนั้นแก่ผู้ต้องคาบ ทนงักก
สาวหา คึงนั้นใช้ ถ้าวัวควายข้าวม้าชักคนทอนตอยใช้
ให้ใช้ของทอนแล้วให้โทษอีกโศกหนึ่ง เพราะว่าเป็น
คนสาวหาเอ”²⁶

ซึ่งในบางบทบัญญัติถ้ามีฟังอาจถูกทำโทษ
ถึง “ไปทอนควายควาหนึ่ง 10 ที” การพิสูจน์และ
ตัดสินการกระทบทาบเกี่ยวดังกล่าวมาทั้งหมด
ข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงการใช่วิถีวัฒนธรรมประเพณี
ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ในการป้องกันมิให้เกิดปัญหา
ความขัดแย้งขึ้น และหากเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น
จากการกระทบทาบเกี่ยวในสังคมนั้น ๆ ก็ยังมีวิธี

การระงับความขัดแย้งอย่างสันติวิธีอีกด้วย ซึ่งการจัดการ
ระงับความขัดแย้งกันเองภายในชุมชนหรือสังคมตามองได้
เช่นนี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมสามารถตรวจสอบแก้ไขปัญหา
ต่าง ๆ กันได้ภายในตนเอง ซึ่งประเด็นนี้ก็กฎหมายสมัยใหม่
ได้ละเอียดลออขึ้นมาก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า สังคมไทย
ในอดีตจะมีวิธีการป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งในสังคม
ถึงแม้ว่าเหตุผลหรือแนวคิดในการป้องกันความขัดแย้ง
ดังกล่าวจะไม่มีเหตุผลหรือเหตุผลสำหรับยุคสมัยปัจจุบัน แต่
สิ่งที่ต้องการชี้ให้เห็นถึงในบทความนี้คือ การที่ชุมชนหรือ
สังคมในอดีตจะมีวิธีการในการป้องกันมิให้เกิดความ
ขัดแย้งขึ้นภายในชุมชนโดยใช้ชุมชนหรือสังคมเข้ามาช่วย
ในการควบคุมความขัดแย้ง หรือหากเกิดความขัดแย้งขึ้นก็
ยังใช้ชนธรรมนิยมในเรื่องการเคารพผู้ใหญ่ในกล
ปัญหาอย่างสันติ อาศัยบทบัญญัติต่าง ๆ ในกฎหมายตรา
สามดวงที่กล่าวมา จะพบว่ามีบทบัญญัติที่จะให้ผู้อยู่ใน
เหตุการณ์ความขัดแย้งที่เริ่มมีการใช้ความรุนแรงตั้งแต่การ
คำจนถึงใช้กำลังคือว่าพวกเขาจะต้องมีหน้าที่หรือช่วยใน
การที่จะควบคุมมิให้ความขัดแย้งนั้นเพิ่มระดับของความ
รุนแรง อันแสดงให้เห็นถึงการพยายามที่จะควบคุมสังคม
ให้มีความเป็นปกติสุข ซึ่งวิธีการที่สังคม ชุมชน บุคคล
ที่อยู่ในเหตุการณ์ช่วยในการแก้ไขปัญหา หรือระงับความ
ขัดแย้งนี้เป็นสิ่งที่รัฐสมัยใหม่ในปัจจุบันได้ละเอียดไป
ไม่น้อย รัฐสมัยใหม่ที่จะพิจารณาการกระทำผิดของบุคคลใด ๆ
ว่าเป็นการกระทำผิดเฉพาะปัจเจกบุคคลที่คนรอบข้างไม่ได้
มีความเกี่ยวข้อง จึงนำสนใจหากจะมีการพิจารณาประเด็น
ที่ให้สังคมชุมชนหรือบุคคลในเหตุการณ์ได้เข้ามามีส่วน
ในการควบคุมและระงับความขัดแย้งเพื่อป้องกันการใช้
ความรุนแรงในสังคมมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เช่นในอดีต

²⁶ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ใน เรื่องเดียวกัน หน้า 387.

